

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
20 16 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальна педагогіка

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Спеціальна педагогіка» для студентів за напрямом підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

Розробник: Єжова Т.Є.

Мороз О. В., викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “13” січня 2016 року № 10

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту Людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	
Структура програми навчальної дисципліни.....	
I. Опис предмета навчальної дисципліни.....	
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Теоретичні основи спеціальної педагогіки.....</i>	
<i>Змістовий модуль II. Особливості виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.....</i>	
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Спеціальна педагогіка».....	
V. Плани семінарських занять.....	
VI. Завдання для самостійної роботи.....	
VII. Система поточного та підсумкового контролю.....	
VIII. Методи навчання.....	
IX. Методичне забезпечення курсу	
XI. Питання до іспиту.....	
X. Рекомендована література.....	
Основна.....	
Додаткова.....	
Інтернет-ресурси.....	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Спеціальна педагогіка» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини на основі освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану напряму підготовки напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота».

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) організації навчання. Програма визначає обсяги знань, якими повинен опанувати здобувач вищої освіти відповідно до алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи корекційної педагогіки», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета курсу: підготувати майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, в умовах інклюзивних навчальних закладів.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити студентів із сучасною вітчизняною системою освітніх послуг для дітей з порушеннями розвитку та її правовою основою;
- розкрити особливості та закономірності розвитку, а також потенційні можливості усіх категорій дітей, які мають психофізичні порушення, надати інформацію про методи та прийоми педагогічної підтримки таких учнів;
- формувати в студентів професійний інтерес до роботи з дітьми означеної категорії;
- виховувати в студентів такі важливі професійні риси вчителя початкових класів, як доброзичливість, тактовність і коректність, відповідальність за результати своєї діяльності, терпіння, здатність до емпатії, повага та любов до вихованців, професійна чесність та порядність;
- розширювати професійний світогляд студентів, педагогічну ерудицію; розвивати в них здатність до аналітичного осмислення діяльності вчителя початкових класів;
- сприяти усвідомленню студентами засобів і напрямків професійного самовдосконалення.

Вивчення дисципліни «Спеціальна педагогіка» передбачає **формування** в студентів наступних **компетентностей:**

соціально-особистісних:

- здатність учитися
- здатність до критики й самокритики
- креативність, здатність до системного мислення
- наполегливість у досягненні мети
- турбота про якість виконуваної роботи

- толерантність
  - загальнонаукових:**
  - базові уявлення про основи педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості
  - інструментальних:**
  - здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою
  - дослідницькі навички
  - професійних:**
  - сучасні уявлення про принципи організації, навчально-методичного забезпечення, та механізми практичної роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку
  - сучасні уявлення про принципи державної політики у сфері корекційної освіти, завдання, напрями, зміст, методи, засоби, форми корекційної допомоги особам з порушеннями психофізичного розвитку, про шляхи вирішення актуальних проблем корекційної освіти
  - здатність застосовувати сучасні освітні, реабілітаційні, інформаційні, технології у роботі з особами, які мають порушення психофізичного розвитку в умовах закладів, служб, організацій, установ сфери освіти, охорони здоров'я, соціального захисту
  - базові уявлення про основи правової, фінансової, медичної, реабілітаційної, соціально-побутової, психолого-педагогічної підтримки осіб з порушеннями психофізичного розвитку, принципи комплексного підходу до вирішення їхніх проблем
  - знання принципів деонтології, здатність застосовувати їх на практиці, усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків в сфері професійної діяльності
  - володіння сучасними уявленнями про принципи моніторингу оцінки стану та якості корекційної освіти
  - здатність планувати й реалізовувати корекційні освітні заходи
  - знання правових основ роботи і законодавства України в галузі корекційної освіти
  - здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді
  - спеціалізовано-професійних:**
  - здатність використовувати професійно-профільовані знання у діагностичному обстеженні осіб з порушеннями психофізичного розвитку

- здатність використовувати професійно-профільовані знання при визначенні рівня психофізичного розвитку осіб, що потребують корекційної освіти; прогнозуванні їхніх потреб у корекційно-

педагогічних, спеціальних психологічних, медичних та соціальних послугах

- здатність використовувати професійно-профільовані знання у запровадженні до спільної діяльності недержавних (зокрема батьківських організацій та організацій інвалідів) для вирішення питань корекційної освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку
- здатність організовувати та здійснювати навчальну, корекційну, розвивальну та виховну роботу з особами, які мають порушення психофізичного розвитку з урахуванням структури порушення, вікових та індивідуальних особливостей осіб, вимог освітніх стандартів, програм навчання та виховання.

В результаті вивчення спецкурсу студент повинен опанувати **знаннями** про:

- особливості та закономірності розвитку різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, їхні потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності;
- досягнення й тенденції розвитку вітчизняної теорії та практики спеціальної педагогіки;
- концептуальні засади та цільові установки сучасної спеціальної педагогіки, сутність корекційно-реабілітаційних технологій а також особливості їх реалізації щодо різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- сучасні нормативно-правові документи з питань охорони здоров'я, освіти, реабілітації і соціального захисту дітей з обмеженими психофізичними можливостями.

В результаті вивчення спецкурсу студент повинен опанувати **уміннями**:

- визначати потенційні можливості дітей з різним типом дизонтогенезу, прогнозувати динаміку їхнього розвитку, відбирати й обґрунтовувати оптимальні форми та методи профілактики та корекції вторинних відхилень розвитку; розробляти та сприяти реалізації індивідуальних програм соціальної адаптації та інтеграції таких дітей;
- вивчати і оцінювати педагогічну ефективність навчально-виховного процесу, що реалізується по відношенню до дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- здійснювати співпрацю з лікарсько-консультативними комісіями лікувально-профілактичних закладів, державною службою зайнятості, громадськими об'єднаннями інвалідів з метою проведення профорієнтаційної роботи серед підлітків з обмеженими функціональними можливостями та сприяння їхньому подальшому раціональному працевлаштуванню;
- використовувати спеціальні технічні засоби навчання та інше обладнання кабінетів, класів, ігрових кімнат тощо, створених для корекційно-реабілітаційної роботи;

- забезпечувати дітям з обмеженими можливостями життєдіяльності безпечні умови виховання та навчання;
- залучати до корекційно-педагогічної діяльності найближчих родичів дитини, визначати та розробляти найбільш ефективні форми й методи роботи з ними, надавати їм консультативну допомогу з питань розвитку дитини в умовах сім'ї;
- постійно підвищувати свій професійний та загальнокультурний рівень, вдосконалювати педагогічну майстерність, виконувати професійні обов'язки з дотриманням етичних і моральних норм.

Програма складається з 2 модулів (3 кредити) – 108 год., з них: лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 40 год., підготовка до іспиту – 36 годин.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Спеціальна педагогіка» завершується складанням іспиту.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 1301 «Соціальне забезпечення»	Варіативна	
	Напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»		
Модулів – 2	Спеціальність:	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3-й	
Загальна кількість годин – 108		Семестр	
		6-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-професійний рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції	
		16 год.	
		Практичні, семінарські	
		12 год.	
		Модульний контроль	
		4 год.	
		Самостійна робота	
40 год.			
Вид контролю:			
екзамен			

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль	Підготовка до іспиту
Змістовий модуль I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ									
1.	Спеціальна педагогіка як наука	9	3	2	1		6		
2.	Система освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку	11	3	2	1		8		
	Модульний контроль	2						2	
	<i>Разом</i>	22	6	4	2	0	14	2	
Змістовий модуль II ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ									
3.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
4.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
5.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	7	3	2	1		4		
6.	Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку, а також особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	7	3	2	1		4		
7.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
8.	Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку	10	4	2	2		6		
	Модульний контроль	2						2	
	<i>Разом</i>	50	22	12	10		26	2	
	<i>Підготовка до іспиту</i>	36							36
	<i>Разом за навчальним планом</i>	108	28	16	12	0	40	4	36

ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука

Поняттєво-категоріальний апарат спеціальної педагогіки.

Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка, корекційна психопедагогіка, ортопедагогіка).

Принципи спеціальної педагогіки: принцип раннього педагогічного втручання, принцип педагогічного оптимізму, принцип доступності та відкритості освіти, принцип інтегративного характеру освіти, принцип корекційно-компенсаторної спрямованості навчання.

Міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки.

Основні поняття теми: порушення психофізичного розвитку, структура дефекту, корекція, компенсація, реабілітація, абілітація, спеціальна освіта, спеціальний навчальний заклад.

Рекомендована література: 1, 2.

Тема 2. Система освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Форми організації спеціального виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Освітні послуги в закладах, підпорядкованих Міністерству соціальної політики України. Освітні послуги в закладах, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України.

Функції спеціальної освіти.

Правова основа спеціальної освіти.

Основні поняття теми: навчальний заклад, реабілітаційна установа.

Рекомендована література: 8-11.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Роль слуху в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями слуху.

Особливості різних видів діяльності дітей з порушеннями слуху. Комунікативно-мовленнєва діяльність та її значення для особистісного розвитку дитини з порушенням слухової функції. Особливості спілкування

жестовою мовою. Жестова мова як один з засобів когнітивної діяльності та соціалізації дитини з порушенням слуху.

Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для глухих дітей і школі для дітей зі зниженим слухом. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями слуху; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання.

Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями слуху.

Етика поведінки осіб, якічують, з тими, хто має глибокі порушення слуху.

Основні поняття теми: глухота, туговухість, залишковий слух, слухове сприймання, мовленнєве середовище, дактильно-жестова мова, білінгвізм.

Рекомендована література: 1, 2, 7.

Тема 4. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Роль зору в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями зору.

Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для сліпих дітей і школі для дітей зі зниженим зором. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями зору; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання. Медико-педагогічні вимоги до охорони залишкового зору дітей.

Сучасні технічні засоби навчання і соціалізації сліпих.

Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями зору.

Етика поведінки зрячих з особами, які мають глибокі порушення зору.

Основні поняття теми: сліпота, залишковий зір, шрифт Л. Брайля, охорона зору, просторове орієнтування, тактильні відчуття.

Рекомендована література: 1, 2, 4.

Тема 5. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Церебральний параліч як основна причина рухових порушень в дитячому віці. Специфіка рухового розвитку при ДЦП. Форми ДЦП.

Співвідношення рухового і психічного розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів дітей з різними формами ДЦП. Особливості та корекція мотиваційної, емоційно-вольової і саморегуляторної сфер особистості дитини. Формування характеру дитини з порушеною руховою функцією.

Сучасні технічні, ортопедичні та допоміжні засоби розвитку, навчання і соціалізації дітей з церебральними паралічами.

Етика поводження здорових людей з особами, які мають середні та тяжкі рухові вади.

Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Основні поняття теми: церебральний параліч, парез, м'язовий тонус, безбар'єрна архітектура.

Рекомендована література: 1, 2, 5.

Тема 6. Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Стереотипи ставлення до розумово відсталої дитини з боку тих, хто її оточує.

Ознаки, види і ступені розумової відсталості. Диференціація розумової відсталості та подібних станів. Завдання та психологічні особливості корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.

Особливості змісту освіти розумово відсталих дітей. Диференційований та індивідуальний підхід до розумово відсталих дітей в процесі навчання. Професійно-трудове навчання як складова корекційно-реабілітаційної роботи з розумово відсталими дітьми та підлітками. Корекційно-виховна функція трудової діяльності.

Працевлаштування та соціальна адаптація осіб із розумовою відсталістю.

Поняття «затримка психічного розвитку». Класифікація ЗПР. Специфічні особливості психічного розвитку різних категорій дітей із ЗПР.

Основні поняття теми: розумова відсталість, ступені розумової відсталості (за МКХ-10); олігофренія, деменція, затримка психічного розвитку.

Рекомендована література: 1, 2.

Тема 7. Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Основні ознаки аутизму. Класифікація розладів спектру аутизму за ступенем тяжкості.

Корекційно-виховна робота з аутичними дітьми: встановлення емоційного контакту, розвиток активного й усвідомленого ставлення до світу, просторово-часова організація середовища, вироблення стереотипів поведінки.

Психокорекційні технології для дітей з аутизмом: поведінкова терапія, ТЕАССН-програма, холдінг-терапія, групова терапія, метод вибору, комунікативна терапія.

Основні поняття теми: розлади спектру аутизму, стереотипія, поведінкова терапія, холдінг-терапія, комунікативна терапія.

Рекомендована література: 6.

Тема 8. Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку

Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей-інвалідів. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків.

Просвітницько-педагогічна робота серед батьків. Форми групової та індивідуальної роботи з батьками.

Основні поняття теми: реабілітаційна культура, реабілітаційна активність, групова робота, індивідуальна робота, група підтримки.

Рекомендована література: 3.

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «Спеціальна педагогіка»

Разом: 108 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 40 год., підготовка до іспиту – 36 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II						
Назва модуля	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ (48 б.)		ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ (106 б.)						
Лекції	1 (1 бал)	2 (1 бал)	3 (1 бал)	4 (1 бал)	5 (1 бал)	6 (1 бал)	7 (1 бал)	8 (1 бал)	
Теми лекцій	Спеціальна педагогіка як наука	Система освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями ОРА та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку	
Семінарські заняття	1 (11 балів)		2 (11 балів)	3 (11 балів)	4 (11 балів)		5 (11 балів)	6 (11 балів)	
Теми семінарських занять	Спеціальна педагогіка як наука. Система освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.		Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями ОРА та розумово відсталих дітей і особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними		Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку	
Самостійна робота	1 (5 балів)	2 (5 балів)	3 (5 балів)		4 (5 балів)		5 (5 балів)		6 (5 балів)
Поточний контроль	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)						
Іспит									

Разом: 154 бали; коефіцієнт: 2,56 (154:60=2,56)

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Семінарське заняття 1

Тема: «Спеціальна педагогіка як наука. Система освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку»

Виступи студентів з питань:

- Поняттєво-категоріальний апарат спеціальної педагогіки.
- Принципи спеціальної педагогіки.
- Міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки.
- Навчальні заклади для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
- Реабілітаційні установи для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Рекомендована література: 1, 2, 8-11.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Семінарське заняття 2

Тема: «Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними»

Завдання:

Розділитися на 3 рівновеликі групи за списком. Кожній групі обрати одне завдання з поданого переліку:

1. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для розвитку комунікативних навичок дітей з порушеннями слуху молодшого шкільного віку.
2. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для активізації спільної діяльності дітей з порушеннями слуху і дітей, якічують нормально.
3. Визначте і проранжуйте проблеми, які можуть виникнути в дітей з порушеннями слуху в умовах інклюзивного навчання. Запропонуйте і обґрунтуйте шляхи розв'язання цих проблем.
4. Розробіть рекомендації для вчителів та батьків щодо адаптації до навчального процесу дитини з порушенням слуху в умовах інклюзивного навчання.

Результат представити у вигляді доповіді.

Час доповіді: 20 хвилин.

Рекомендована література: 1, 2, 7.

Семінарське заняття 3

Тема: «Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними»

Розділитися на 3 рівновеликі групи за списком. Кожній групі обрати одне завдання з поданого переліку:

1. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для розвитку комунікативних навичок дітей з порушеннями зору молодшого шкільного віку.
2. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для активізації спільної діяльності дітей з порушеннями зору і дітей, у яких зір в нормі.
3. Визначте і проранжуйте проблеми, які можуть виникнути в дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання. Запропонуйте і обґрунтуйте шляхи розв'язання цих проблем.
4. Розробіть і обґрунтуйте систему вправ для ознайомлення дітей з порушеннями зору з довкіллям.
5. Розробіть рекомендації для вчителів та батьків щодо адаптації до навчального процесу дитини з порушенням зору в умовах інклюзивного навчання.

Рекомендована література: 1, 2, 4.

Семінарське заняття 4

Тема: «Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та розумово відсталих дітей і особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними»

Виступи студентів з питань:

- Класифікація церебральних паралічів.
- Супутні порушення при ДЦП. Завдання психолого-педагогічного вивчення дітей з ДЦП:
- Вторинні відхилення при ДЦП та шляхи їх корекції.
- Основні завдання шкіл для дітей з порушеннями ОРА.
- Ознаки, види і ступені розумової відсталості.
- Особливості психічних властивостей та особистісних якостей розумово відсталих дітей.
- Специфічне завдання спеціальних шкіл для розумово відсталих дітей. Особливості навчального плану спеціальних шкіл для розумово відсталих дітей.
- Психічні властивості та особистісні якості розумово відсталих дітей, на які доцільно спиратися в процесі корекційно-виховної роботи.

Результат представити у вигляді доповіді.

Час доповіді: 20 хвилин.

Рекомендована література: 1, 2, 5.

Семінарське заняття 5

Тема: «Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними»

Виступи студентів з питань:

- Основні ознаки аутизму.
- Класифікація розладів спектру аутизму за ступенем тяжкості.
- Корекційно-виховна робота з аутичними дітьми.
- Психокорекційні технології для дітей з аутизмом.

Рекомендована література: 6.

Семінарське заняття 6

Тема: «Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку»

Виступи студентів з питань:

- Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей-інвалідів.
- Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків.
- Форми групової та індивідуальної роботи з батьками.

Рекомендована література: 3.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Інтегроване завдання до теми 1 «Спеціальна педагогіка як наука» та теми 2 «Система освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку»

Законспектувати наступні параграфи книги Кащенко В. П.

Педагогическая коррекция: исправление недостатков характера у детей и подростков : пособие / В. П. Кащенко. — М. : Академия, 2000. — 304 с.:

1. Ребенок—норма и патология.(гл. 1)
2. Типы педагогов-дефектологов. Качества хорошего педагога-дефектолога (гл. 10)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Інтегроване завдання 3-6 «Особливості виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку»

Законспектувати наступні параграфи книги Кащенко В. П. Педагогическая коррекция: исправление недостатков характера у детей и подростков : пособие / В. П. Кащенко. — М. : Академия, 2000. — 304 с.:

1. Коррекция активно-волевых дефектов (гл. 4)
2. Метод культуры здорового смеха (гл. 4)
3. Метод коррекции путем рациональной организации детского коллектива (гл. 4)
4. Помощь родителям при воспитании ребенка в семье (гл. 7). Педагоги-дефектологи и родители их воспитанников (гл. 10)

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Навчальні досягнення здобувачів першого (бакалаврського) освітньо-професійного рівня з дисципліни «Спеціальна педагогіка» оцінюються за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Система оцінювання навчальних досягнень студентів за Європейською (ECTS) шкалою подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Види діяльності	Кількість завдань	Розрахунок	Загальна сума за видами діяльності
Відвідування лекцій	8	$8 \times 1 = 8$	8
Відвідування семінарського заняття	6	$6 \times 1 = 6$	6
Робота на семінарському занятті	6	$6 \times 10 = 60$	60
Виконання модульної контрольної роботи	2	$2 \times 25 = 50$	50
Виконання самостійної роботи	6	$6 \times 5 = 30$	30
Максимальна кількість балів:			154

Форма контролю – іспит	60 балів – семестр 154 : 60 = 2,56 Коефіцієнт: 2,56
------------------------	--

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** усне опитування, співбесіда, залік.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, письмове опитування.
- **Методи самоконтролю:** самооцінка, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання, в шкалу за системою ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Оцінка за шкалою Університету	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
F	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного

		перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
Ех	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів з навчально-методичною літературою, науковою літературою, періодичними виданнями, нормативно-правовими актами в галузі охорони сім'ї, материнства й дитинства.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дискусії, створення проблемних ситуацій, розв'язання педагогічних завдань.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань студентів з дисципліни «Спеціальна педагогіка».

Х. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

Репродуктивний блок

1. Дати визначення поняття «спеціальна педагогіка»; сформулювати мету і завдання спеціальної педагогіки.
2. Дати визначення понять «корекція», «компенсація», «реабілітація».
3. Дати визначення понять «первинний дефект», «вторинні відхилення», «структура дефекту».
4. Дати визначення понять «спеціальний навчальний заклад», «інклюзивний навчальний заклад», «спеціальні умови для отримання освіти».
5. Дати визначення понять «глухота», «туговухість»; схарактеризувати ступені туговухості.
6. Дати визначення понять «сліпота», «слабкозорість».
7. Дати визначення поняття «дитячий церебральний параліч»; схарактеризувати форми ДЦП в залежності від локалізації порушень.
8. Дати визначення поняття «дитячий церебральний параліч»; схарактеризувати форми ДЦП в залежності від характеру рухових порушень.
9. Дати визначення поняття «розумова відсталість»; схарактеризувати ступені розумової відсталості.
10. Дати визначення поняття «розумова відсталість»; схарактеризувати види розумової відсталості.
11. Дати визначення поняття «затримка психічного розвитку»; коротко схарактеризувати типи ЗПР.
12. Дати визначення поняття «аутизм»; коротко схарактеризувати варіанти аутизму.
13. Дати визначення поняття «аутизм»; перелічити основні ознаки аутизму.
14. Дати визначення поняття «аутизм»; навести класифікацію аутизму за ступенем тяжкості.
15. Схарактеризувати основні напрями корекційно-виховної роботи з аутичними дітьми.

Аналітичний блок

1. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та загальної педагогіки.
2. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та медицини.
3. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та психології.
4. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та філософії.
5. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та технічних наук.

6. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та економіки.
7. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та юриспруденції.
8. Навести приклад вторинного відхилення розвитку дитини з порушенням слуху; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.
9. Навести приклад вторинного відхилення розвитку дитини з порушенням зору; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.
10. Навести приклад вторинного відхилення розвитку дитини з порушенням мовлення; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.
11. Навести приклад вторинного відхилення розвитку розумово відсталої дитини; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.
12. Навести приклад декомпенсації порушених функцій глухої дитини; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
13. Навести приклад декомпенсації порушених функцій сліпої дитини; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
14. Навести приклад декомпенсації порушених функцій дитини з порушенням мовлення; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
15. Навести приклад декомпенсації порушених функцій розумово відсталої дитини; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
16. Пояснити термін «діти з особливими освітніми потребами» (вказати, які діти належать до даної категорії і в чому полягають їхні особливі освітні потреби).

Творчий блок

1. Визначити та проранжувати якості, необхідні, на Ваш погляд, людині, яка працює з дітьми, які мають особливі потреби (не менше 10 якостей). Оцінити за трьохбальною шкалою наявність цих якостей у Вас (1 – низький рівень, 2 – середній, 3 – високий). На основі отриманих даних розробити програму саморозвитку.
2. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок дітей з порушеннями слуху молодшого шкільного віку.
3. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок дітей з порушеннями зору молодшого шкільного віку.
4. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок дітей з порушеннями опорно-рухового апарату молодшого шкільного віку.

5. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок дітей з інтелектуальною недостатністю молодшого шкільного віку.
6. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток слухового сприймання дітей з порушеннями слуху.
7. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток уявлень про довкілля дітей з порушеннями зору.
8. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на корекцію недоліків пам'яті розумово відсталих дітей.
9. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на корекцію недоліків мислення розумово відсталих дітей.
10. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на корекцію недоліків уваги розумово відсталих дітей.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Синьов В.М. Основи дефектології / В. М. Синьов, Г. М. Коберник. – К. : Вища ед., 1994 . – 141 с.
2. Специальная ед. огіка / [Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и ед.]; ед. ед.. Н.М. Назаровой. – М. : Академия, 2010. – 400 с.

Додаткова:

3. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів : навч. посіб. / Т. Є. Єжова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 284 с.
4. Ермаков В.П. Основы тифлопедагогтики: / В.П. Ермаков, Г.А. Якунин. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 240с.
5. Левченко И.Ю. Технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата / И.Ю. Левченко, О.Г. Приходько. – М. : «Академия», 2001. – 192 с.
6. Шульженко Д.І. Аутизм не вирок / Шульженко Д.І. – Львів, 2010. – 224 с.
7. Янн П.А. Воспитание и обучение глухого ребенка : Сурдопедагогика как наука / [пер. с нем. Л.Н. Родченко, Н.М. Назаровой]. – М. : Академия, 2003. – 248 с.

Електронні ресурси:

8. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
9. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
10. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України № 852 від 15.09.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-08>
11. Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України 07.07.2004 р. N 569/38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0931-04>